

آمار

و هر عالمی بنا بنظریه خود علمی که در آن تخصص داشته است
تعریف مخصوصی برای آن نموده است *

نکته که باید در نظر داشت اینست که گرچه آمار طرف
استفاده اغلب علوم واقع میگردد ولی تابع هیچکدام نبوده و
بخودی خود رشته مخصوصی تشکیل میدهد و همین جهت است
که اغلب آمار را علم بخصوصی ندانسته و بلکه اسلوب علمی
برای مطالعه مسائل مختلفه میدانند.

قبل از اینکه تعریفی از آمار بنمائیم این مسئله را
باید متذکر شد که اعمال آماری مستلزم محاسبه بود و برای
تهیه آمار نیماستی همواره بعلم حساب متوسل شد ولی نباید
از نظر دور داشت که آمار رشته بخصوصی بوده و مابین حساب
و آمار فرقهای ذیل را میتوان قائل شد :

۱- منظور از عملیات محاسباتی بدست آوردن نتیجه عددی
میباشد در صورتیکه مقصود از آمار بدست آوردن قوانین و قواعد
کلی راجع بامور مختلفه میباشد *

۲- شرط اصلی عملیات محاسباتی دقت و صحت است
در صورتی که در آمار مقدار تقریبی و تخمینی هم مورد
توجه است *

۳- اعمال محاسباتی هر قدر هم زیاد باشد باریکتر
می تواند انجام دهد در صورتیکه انجام اعمال آاری از عهد
یک نفر خارج میباشد *

۴- نتیجه عمل محاسباتی چون توسط عدد معدودی انجام
میگیرد بیشتر قابل اطمینان میباشد ولی نتیجه عمل آماری
که توسط عدد کثیری بعمل میآید کمتر مورد اعتماد است زیرا
مأثورین مسئول تهیه آمار بسته بروحیه و اخلاقشان یک اندازه
در اجرای وظیفشان کوشش نمی نمایند *

اگر نظری به جراید و نشریات امروزه بیفکیم خواهیم
دید که اغلب آنها جداول آماری درجه نمایند جداول مزبور
اغلب از طرف کسانی تهیه میشود که اطلاع کامل از این
علم نداشته و با مختصر آشنائی که بمحاسبه دارند اعدادی
را برای اثبات منظور خود صوت جدول در آورده و نام
آنها آمار میکنند اغلب خوانندگان هم بدون آنکه متوجه
طرز تهیه و یا منظور آمار باشند تعبیرات و تفسیراتی بسته
بفهم خود از این آمار می نمایند و شکی نیست که باین
ترتیب اغلب اوقات نتیجه که گرفته می شود قرون بصحت
نیست *

نوشتن اعداد مختلفی یکی بعد از دیگری و تعبیرات
و نتایج گوناگونی که هر کس از این اعداد بگیرد مشکل
نیست ولی همین سبب میشود که منظور اصلی آمار که دادن
اطلاعات جامع و صحیحی باشد از بین رفته و بجز مغالطه
کاری و اشتباه نمایی نخواهد داشت بهمین جهت است که
اغلب آمار را وسیله پیشرفت مقاصد خود قرار داده و هر
نوع که میخواهند تعبیراتی ز آن مینمایند در صورتیکه
اگر آمار از روی اسلوب صحیحی تهیه شود بهترین وسیله
برای کشف حقیقت بوده و کمک های بزرگی بعلوم مختلفه
مینماید ولی اشکال عمده همان طرز تهیه و انتخاب اسلوب
صحیح و شناسائی داشتن کامل به تعبیر و تفسیر آمار میباشد.

آمار چیست

هر آمار دانی تعریفی از این علم نموده است که با
تعریف دیگران وفق نمیدهند بعضی تا ۱۸۰۰ تعریف مختلف
برای این علم شمرده اند زیرا آمار در اغلب علوم مخصوصاً
علوم طبیعی و اجتماعی و اقتصادی طرف استفاده واقع شده

منظور از آمار تهیه و جمع نمودن اطلاعات به شمار می‌رود. با ملاحظه اینکه این اطلاعات با اسلوب صحیح طبقه بندی و جمع شده و بطریق واضحی نمایش داده شود تا بتوان مشخصات هر امر و علل و روابطی که مابین هر دسته از امور وجود دارد با آسانی استخراج نمود.

بنابراین تعریف فوق آمار بدو قسمت تقسیم می‌شود:

۱- تهیه آمار.

۲- تفسیر آمار.

قسمت اول - تهیه آمار

از زمان قدیم دول مختلفه از اطلاعات آماری استفاده نموده و از قرار گفته مورخین یونانی داریوش کبیر اولین کسی است که برای توزیع مالیات و جلوگیری از تعدیات و اجحافات اموریین امر منظم دفتری برای کسب اطلاع و سرشکن نمودن مالیات نمود ولی تا قرن ۱۹ میلادی تهیه آمار با اسلوب صحیح و علمی به عمل نیامده و از قرن پیش است که بواسطه ترقیات علمی و اهمیتی که اقتصادیات در جامعه پیدا نمود شروع به تهیه آمار به معنی امروزه گردید.

گذشته از آمار های رسمی بنگاههای مختلفی هم در صدد تهیه آمار برآمده و مجلات و نشریات متعددی را در بهر رشته (مخصوصاً امور صنعتی - تجارتنی - مالی - اقتصادی قضائی) آمار گوناگونی بطرزهای مختلف در دسترس عموم گذارده اند.

موضوع بررسیهای آمار امور و کیفیاتی هستند که از ترکیب آحاد و ارقام به شمار می‌آید و بدین معنی که این بررسیها بلك بلك امور را مورد مطالعه قرار نداده و بلکه تغییراتی که در کلیه آنها حاصل میشود در نظر میگیرند. موضوع مطالعه آمار را در اصطلاح این علم واحد آماری می‌نامند.

واحد آماری باید در موقع تهیه بدقت در نظر گرفته شود یعنی باید اول دانست که موضوع بررسی چیست و بعد

۵- نظارت در عملیات محاسباتی سهل تر و زودتر ممکن است انجام گیرد در صورتیکه این نظارت در مورد آمار فوق العاده مشکل و مستلزم تجدید کلیه عملیات آماری می‌باشد.

در علوم اجتماعی آمار رول مهمی را عهده دار میباشد زیرا در این علوم اصول تجربه میسر نموده و فقط بتوسط آمار می‌توان تمایلات باقوانینی کشف نمود ولی آمار را نباید تابع علوم اجتماعی دانست زیرا:

۱- حدود آمار وسیع تر از علوم اجتماعی بوده و شامل علوم دیگر نیز میگردد.

۲- آمار فقط نظاهرات و علل خارجی امور را مورد مطالعه قرار میدهد و کشف علل اصلی و داخلی از موضوع آمار خارج است.

۳- اسلوبی که در آمار بکار میرود در اصطلاح منطق استقراء نامیده شده و مختص است. بوسیله استقراء آمار احاد زیادی را مورد مطالعه قرار داده و از روی آن قوانین و تمایلاتی را آشف مینماید و از این جهت از اسلوب قیاس و تجربه مجزا میگردد در صورتیکه علوم دیگر از تمام اسلوبهای منطقی فوق الذکر برای کشف حقیقت استفاده می‌نمایند.

کنده Quetelet آماردان معروف بلژیکی (۱۸۷۴-۱۷۹۶) تعیین نمود که آمار زندگی جامعه را در تمام جهات مورد دقت قرار میدهد من جمله جمعیت - سرزمین - وضعیت سیاسی - اوضاع فلاحتی و صنعتی و تجارتنی - اوضاع روحی و اخلاقی و مذهبی را در نظر گرفته و از اینرو امروزه آمار بقدری اهمیت پیدا نموده است که بعضی ها او را زبان مشترکی برای علوم مختلفه میدانند خصوصاً که در علوم اجتماعی حل بعضی مسائل بدون کمک آمار میسر نیست.

بحث در تعاریف مختلفه که از آمار شده است جز اتلاف وقت و تطویل کلام فایده نداشته و بطور کلی وجایع آمار را با اصطلاح امروزه میتوان بطریق ذیل تعریف نمود:

شروع بعمل نمود مثلاً اگر مقصود تعیین جمعیت شهر تهران باشد باید دانست که اولاً سرشماری در چه تاریخی باید انجام گیرد چون اگر زمان در نظر گرفته نشود آماري که در اول فروردین شروع شده و در آخر اسفند همان سال ختم شود طرف اعتماد نمیتواند باشد زیرا جمعیت دائماً در تغییر است ثانیاً آبا سرشماری فقط شامل ساکنین دائمی تهران است یا مسافرین و خارجیان (یعنی کسانی که دائماً در تهران سکنی ندارند) نیز باید در نظر گرفته شوند ثالثاً آبا منظور فقط شهر تهران است یا حومه را هم باید جزء تهران حساب نمود و قس علیهذا بعبارة اخری قبل از شروع بعمل باید حدود واحد آماري از حیث زمان و مکان بطور واضح و روشن معلوم گردد .

بعداق تعیین زمان و مکان واحد آماري باید دانست

که بررسی در کمیت است یا کیفیت مثلاً در موضوع آمار تجارت خارجی باید متوجه بود که منظور از آمار تعیین مقدار وزنی اجناس رسیده و فرستاده است یا ارزش و جنس آن باید در نظر گرفته شود .

علاوه بر نکات فوق هر موضوعی را نمیتوان مورد مطالعه آماري قرار داد و برای اینکه امری مورد بررسی آماري قرار گیرد شرایط ذیل لازم است .

- ۱- واحد آماري باید انواعش زیاد و متعدد باشد
- ۲- واحد آماري باید تحت شماره درآید مثلاً صفات يك امری را نمیتوان بصورت آمار نشان داد .
- ۳- واحد آماري باید طوری باشد که بتوان آنرا بدقت و بطور صحیح تعیین نمود .

دکتر حسن ستوده

طلاق

بت پرستی بشرك ترفی و از شرك بمرحله توحید واصل شده است در امر زواج نیز از دوره زنای عمومی بتعدد ازواج [شوهران] انتقال و از این حال بتعدد زوجات و باوحدت زوجه سیر یافته .

در دوره عمومیت زنان که بزنانی عمومی از آن تعبیر میشود هرچ و مرج در اختلاط و آمیزش حکم فرما لکن نظر باینکه این ترتیب با حس غیر تمندی که در نهاد جنس نرینه نسبت بمادینه موجود است متضاد و سازگار با فطرت نبوده است بحکم ناموس تکامل و تطور دوا می نیافته و در اثر مرور زمان زن از حال عمومیت خارج و بتعدد ازواج که نسبت

چون طلاق یکی از موارد سلطه قانونی مرد بر زن در حقوق شرقی و اسلامی است بدین مناسبت بحث در عنوان مزبور مؤخر داشته شد و چون امر طلاق و وقوف بر نکاح است در این مقام مقدمه چگونگی امر زواج را در قرون ماقبل تاریخ و آغاز تمدن بشر مورد تحقیق سپس در اصل مطلب وارد میشویم آنچه از تتبع تاریخ تمدن قدیم و مقدمه حضرات اولیه بدست میآید عنوان نکاح به کیفیتي که در شرایع و مقررات مدنی داخل و انتظام یافته در بدر تأسیس خانواده در جامعه بشریت وجود خارجی نداشته بلکه همانطور که بشر در سیر مرحله اخلاق و معتقدات دینی از